

Havs och vattenmyndigheten
Enheten för havsplanering och maritima frågor
Box 11 930, 404 39 Göteborg

Ulriksdal 3 maj 2017

Världsnaturfonden WWFs kommentarer till skisser avseende Sveriges nationella havsplaner

Världsnaturfonden WWF ställer sig positiv till att Havs-och vattenmyndigheten (HaV) har bjudit in till en öppen, lyhörd och tvärsektoriell dialogprocess som främjar samverkan, och att avstämning sker tidigt med många berörda aktörer i Sverige och närliggande länder. WWF håller med om att det är viktigt att göra "backcasting-scenarier". Dels för att kartlägga möjliga konsekvenser, dels för att utifrån dessa ta fram realistiska förutsättningar, mål och åtgärder för att säkra havens planetära gränser utan att överstiga ekosystemets kapacitet. WWF bidrar gärna till scenarierna och har t.ex. tagit fram flera underlag och rapporter om hållbar blå ekonomi och framtidsscenarier för utvecklingen inom Östersjön.

WWF håller med om att Sveriges havsplaner ska förena näringspolitik, social politik och miljömål. Vi ifrågasätter däremot om "skisserna avseende Sveriges nationella havsplaner" skapar tillräckliga förutsättningar för att uppnå en hållbar havsförvaltning med en ekosystembaserad ansats, baserad på en hållbar blå ekonomi inom en nära framtid.

Vi ser inte att helhetsperspektivet tas tillräckligt i beaktande i de skissade nationella havsplanerna. WWF anser att det är oroväckande att miljökonsekvensbedömningen redan nu visar att havsmiljön kommer att försämrats och att man inte har målet om God Ekologisk Status (GES) i fokus i enlighet med Havsmiljödirektivet. WWF konstaterar, att även om implementeringen av havsplaner sannolikt kommer att mildra de negativa konsekvenserna av marina verksamheter, så innebär både nollalternativet och planalternativet en negativ utveckling vad gäller skydd av natur och naturvärden. Därmed minskar möjligheterna att uppnå de havsrelaterade miljö kvalitetsmålen. Så här långt har man inte tagit med några sekundära effekter från exempelvis sjöfart, fiske och undervattenbuller. För att nå uppsatta miljömål och säkra ett långsiktigt hållbart nyttjande av våra hav måste havsplaneringsprocessen vara skarp och stärka miljömålets ställning. Många vetenskapliga studier och undersökningar har gjorts som påtalar naturens, miljöns och ekosystemtjänsternas betydelse för hållbara och hälsosamma samhällen, jobb och ekonomi.

WWF känner oro för att stora infrastrukturprojekt till havs kan tillkomma i områden som precis har blivit utnämnda till Natura 2000 område. WWF ställer sig frågan hur man säkrar att politiska processer och projekt inte kommer att undergräva havsplaneringsprocessen. WWF anser att det ska krävas ett ekonomiskt åtagande och ekonomiska garantier som säkerställer att det går att ta upp eller på bästa möjliga miljövänliga sätt avveckla infrastrukturprojekt till havs, såsom gasledningen Nordstream II, när den tas ur bruk. (Se bifogad position och brev till infrastrukturministern med kopia till miljöministern).

WWF anser att den terminologi som föreslås i skisserna sammantaget innebär en oacceptabel försvagning av havsplaneringssystemet med både för många och för vaga begrepp såsom "H1", "H2" och "allmänna intressen av väsentlig betydelse" samt termen "påtaglig skada". Detta riskerar att försämra Sveriges förutsättningar att nå miljökvalitetsmålen, leva upp till havsmiljödirektivet och klara andra internationella åtaganden, vilket i sin tur skadar och försämrar utvecklingen mot ett hållbart samhälle. I relation till Riksstyrelsens betänkande har WWF lyft synpunkter som även i ett havsplaneringssammanhang är relevanta (se utdrag av remissvaret i Bilaga 1 nedan).

Det finns just nu ett momentum för att skapa förutsättningar för hållbart svenskt havsplaneringsarbete nu och i framtiden. WWF anser att Sverige har en unik chans att driva på och ta ledarskapet för de globala havsförvaltnings- och havsrättsfrågorna. Det finns en stor svensk kunskapsbas och sakkunskap på havsområdet, och Sverige ligger långt framme när det gäller att ta fram innovationer. Det finns även ett internationellt momentum för att visa på de samhällsekonomiska värdena av en hälsosam och hållbar miljö, enligt ett nyligen publicerat statement från FN: *"A resolution was adopted by consensus by the UN Human Rights Council on Friday 24th March 2017 encouraging States to adopt an effective normative framework for the enjoyment of a safe, clean, healthy and sustainable environment, including biodiversity and ecosystems."*

WWF anser, i linje med HaVs planer, att all planering och förvaltning måste utgå utifrån en helhetssyn som tryggar ett långsiktigt ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbart nyttjande av haven, inom naturens gränser. För att uppnå bästa möjliga helhetslösningar samt skapa tydlighet inom de tvärssektoriella dialogprocesserna - och för att ingen ska kunna "dra undan mattan från någon annan näring" - är finansiella verktyg fördelaktiga att använda inom havsplaneringen. Det gäller både inför implementering av åtgärder och för att undvika problem som t.ex. 'stranded assets'. Dessutom kan man, genom att använda finansiella verktyg, undersöka marina investeringar och dess risker t.ex. utifrån hur banker, försäkringsbolag och pensionsfonder bedömer risker av ekonomiska investeringar och deras påverkan på miljön.

WWF anser att nätverk av marina skyddade områden bör utgöra en central komponent i en övergripande havsplanering som omfattar både nyttjande och skydd. Det är mycket viktigt att det skapas nätverk av marina skyddade områden som är ekologiskt sammanhängande och representativa, och som tillsammans ger ett tillräckligt skydd för hela havets ekosystem. Sådana nätverk ska representera alla de marina livsmiljöer som ingår i ett havsområdes ekosystem, och vara ekologiskt sammanhängande så att arter har möjlighet att sprida sig mellan de individuella områdena. Utöver detta behöver varje skyddat område ha en förvaltningsplan samt kontroll av att regler och bestämmelser följs. Även utanför de skyddade områdena måste principen om hållbart nyttjande av havets resurser tillämpas. En central komponent för att nå målet om ett friskt hav med "God Ekologisk Status" är att man i havsplaneringen ser på haven som en enhet, där svenska hav och internationella havs områden hänger ihop och påverkar varandra via bland annat havsströmmar och migration av arter. WWF vill därför se att Sverige tar en global ledarroll på havsplaneringsområdet med utgångspunkt i en ekosystemansats och ambitionen att skapa en tvärssektoriell hållbar blå ekonomi som tydlig bas.

För att stärka Sveriges globala position och påverkansarbete i internationella organisationer och processer på havsområdet finns redan idag en internationell svensk expert-resursbas som skulle kunna positionera Sverige på den internationella arenan. Genom att lägga grunden, skapa och förstärka nätverk under FNs havskonferens i juni 2017 och följa upp detta efteråt kan Sverige ta ledarskapet inom havsförvaltning och internationell havsrättspolitik för att t.ex. driva på processer inom BBNJ, ISA, IMO med sjöfart och näring, Arktis med flera geografier samt FAO och fisket. Sida, som tidigare haft ett världsomspännande globalt samarbete på bilateral och multinationell nivå, skulle kunna ha en nyckelroll för att återuppta ett starkt globalt stöd till havsmiljöarbetet som när Sverige tidigare stödde multilaterala globala och regionala havsprogram.

WWF anser övergripande att:

- Havsplaner måste värna om de långsiktiga värden och tjänster som ekosystemen försörjer oss med. Denna aspekt ska ses utifrån ett hållbart, ekosystembaserat och

samhällsekoniskt perspektiv där naturen är förutsättningen för samhället och ekonomin. Detta måste vara grundpelaren i all havsplanering.

- Den högsta politiska ledningen måste ta en aktiv ledarroll för genomförande av en integrerad havsförvaltning inom alla relevanta politikområden. Politiken bör inte diktera detaljer eller teknik, men ge konkret riktning och låta vetenskap, myndigheter, civila samhället och näringsliv utveckla de rätta lösningarna.
- Transparens, delaktighet och tydlig kommunikation i såväl havsplaneringsprocessen som den politiska linjen är av största vikt. WWF oroas tex över att det kort efter ett område blivit utnämnt till Natura 2000 område för bland annat skydd av tumlare, finns planer på en gasledning som ska dras rakt igenom samma Natura 2000 område.
- WWF delar uppfattningen att havsplaner ska revideras var åttonde år men att man tydligt tar med i beaktande det långsiktiga perspektivet som lyfts fram i den gällande politiska inriktningen.
- Det är viktigt att etablera sammanhängande skyddsområden med tydliga blå korridorer för det marina livet, och att havsplanerna inkluderar en flexibilitet eftersom hotbilden för det marina livet varierar under året och mellan olika år, samt att klimatförändringar kan skapa förskjutningar av arters geografiska fördelning.
- WWF anser att "no-take-zones" samt "no-go-zones" måste appliceras tydligare i havsplanerna tillsammans och i kombination med att ta fram referensområden och indikatorarter för att uppnå hållbara hav. Vid motstridiga riksintresseanspråk i ett område, ska havsplaneringen göra en noggrann avvägning mellan de olika intressena och prioritera det intresse som bäst främjar en långsiktig hushållning med havets resurser (MB kap.4).
- Jordbruks- och fiskefrågorna måste integreras med havs- och vattenmiljöfrågorna, på nationell, regional och europeisk nivå, för att säkra att nödvändiga åtgärder inom jordbruk och fiske vidtas.
- Målkonflikter inom olika sektorer och områden måste tas i beaktande.

Synpunkter per sektor/nyttjande

Fisket:

- Att marina skyddade områden även innefattar relevanta områden stängda för fiske för att verkligen skydda och bygga upp resiliens. Viktigt är då att även avsätta välmående födosöks-, lek- och uppväxtområden
- WWF anser att fördjupat underlag måste tas fram kring yrkesfiskets aktiviteter, bland annat att fisket skall vara vetenskapligt baserat och förvaltningen relaterad till ekosystemfaktorer. Lönsamhet för fisket kopplas oftast till landningsvärdet men man bör tänka i ett större helhetsperspektiv och även koppla starkare till ekologiska påverkansfaktorer på fiskens storlek, yngel och uttagen mängd samt påverkan på ekosystemet som helhet. Detta kan tex belysas via finansiella verktyg som att instifta 'blue bonds' för tex hållbart torskfiske och att landningsvärde inte används som indikator.
- Totalt fiskefria områden utan påverkan av fiskredskap är nödvändiga för att uppnå GES. Det är viktigt med utvärdering av redan etablerade fiskefria områden i referensområden, där även framtagande av indikatorarter bör vara en prioritet.
- Inget yrkesfiske eller fritidsfiske ska tillåtas i dessa områden.
- Öresundområdet med det befintliga trålförbudet kan användas som ett sådant referensområde för just trålfiskeförbud, även om trålförbudet inte är där av fiskeförvaltningskäl, utan som skydd för handelsfartygens trafik, så är effekten densamma. Det förekommer fiske med andra redskap i området i dagsläget.
- Det måste även tas i beaktande att trålfiske kan ha påverkan på småskaligt kustfiske där garn är ett mer vanligt redskap.

- Fisket generellt behöver samordnas tydligare för att skapa förutsättningar för planering och samordning så hållbart yrkes- och sportsfiske kan ske nu och framöver. Fisket är en identitets- och kulturbärare, inte minst det småskaliga kustfisket, som i bästa fall kan fortsätta många generationer framöver.
- Satellitövervakning av fiskefartygen bör användas i större omfattning för att minska olagligt fiske. Ett av de största hindren för ett hållbart fiske i världen är olagligt, orapporterat och oreglerat fiske. Det orsakar stora skador för yrkesfiskare, regeringar och ekosystemen. Om även fler mindre fiskefartyg började använda satellitsystemet AIS – Automatic Identification System – skulle det bli mycket lättare att kartlägga fartygsrutter och fiskeverksamhet, inte bara i svenskt vatten men i hela världen.

Vattenbruk:

- När det gäller planering av havsytan för vattenbruk ser WWF gärna att man flyttar upp odlingarna på land i så kallade RAS-system (recirkulerande landbaserade slutna system). Dessa system är i kontrollerbar miljö och minimerar riskerna för bland annat negativ ekosystempåverkan i form av sjukdomsspridning, genetisk kontamination, rymlingar, näringsläckage, mer effektiv användning av foder samt minskad användning/ingen användning av antibiotika och kemikalier. Dessutom måste ekonomi och energianvändning granskas noggrant.

Återställning av värdefull natur vid kusterna:

- WWF uppmanar till att värdefulla våtmarker återställs som åtgärd för att säkra biologisk mångfald, fungera som kväve- och fosforfälla för att minska övergödning, skydda tätorter mot översvämning, samt motverka vattenbrist. Dessutom kan våtmarker stärka fiskebestånd för sportfiske och det kustnära fisket.
- WWF uppmanar också till att ålgrässängar – havets barnkamrar för flundror och annan fisk – återställs. Ålgrässängar bildas på grunda sand- och lerbottnar. Dessa böljande gröna ängar ger föda och skydd åt en rad olika djur som fiskyngel, kräftdjur, musslor, snäckor och andra smådjur.

Exploatering:

- Fyra områden på svensk havsbotten har identifierats som möjliga för uttag av sand och grus. WWF undrar om det finns tillräcklig kunskap om sekundära och kumulativa effekter av sådana uttag för att minska risken för oväntade negativa effekter.
- Den öppna policy för prospektering som finns idag bör ses över. Det måste även tydliggöras hur man ser på nya prospekteringsområden i haven.
- Avsaltningsanläggning – intressant lösning, men man måste kolla upp hur man löser avsaltningsanläggningars energiförbrukning och hur man hanterar eventuell miljöskada från saltet.

Energi:

- Ska havs- och havsbottenområden tas i anspråk för energiandamål är det bättre att detta görs för överförd el (elkablar) och vindkraft än för ledning av fossila bränslen (naturgas). WWF är positiva till Energikommissions förslag om att slopa anslutningsavgifterna till stamnätet för havsbaserad vindkraft. Vi ser en välplanerad utbyggnad av havsbaserad vindkraft som en del i ett 100 % förnybart elsystem. För att säkra ett långsiktigt hållbart nyttjande av Östersjöns resurser och minimera nya vindkraftsparkers miljöpåverkan behöver utbyggnaden planeras för hela Östersjön tillsammans med de andra östersjöländerna. Det behövs en plan för hela Östersjön om var de stora havsbaserade parkerna ska placeras, så att viktiga fågelflyttningskorridorer och andra områden med höga skyddsvärden undviks. En bättre sammankoppling av elnäten mellan länderna kring Östersjön skapar bättre förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av vindkraftspark till havs. WWF vill även lyfta att det finns behov av att

bedöma eventuella kumulativa effekter, det vill säga den planerade vindkraftsanläggningen i kombination med annan befintlig och planerad utbyggnad av vindkraft. Vi anser därför att det måste tas fram ett förslag på en process för att bedöma betydande miljöpåverkan som kan uppkomma på en större geografisk skala från kumulativa effekter, både avseende land- och havsbaserade vindkraft.

- WWF vill inte att man ska fortsätta att låsa upp sig i ett beroende av fossila bränslen. För att EU ska kunna bidra med sin del i Parisavtalet och 1,5 C-målet så behöver de fossila bränslena helt fasas ut inom EU under de två kommande decennierna. De behöver kraftigt minska från dagens nivå. Nordstream II skapar stor risk för en ökning av användningen av de fossila bränslena snarare än den nödvändiga minskningen.
- Energitransmissioner och distribution måste redovisas inom en tillräcklig tidsram för att alla intressenter ska hinna komma in med konstruktiva kommentarer innan de slutgiltiga havplanerna beslutas. Här hänvisas särskilt till gasledningen Nordstream II's roll och påverkan. WWF ser att gasledningen står i konflikt med det nyutpekade Natura 2000-området samt Sveriges förutsättningar och nationella mål om förnybar energi liksom den Nationella energiöverenskommelse 2016 och EU:s nya mål 2030 för energiomställning - se bifogad position och brev till infrastrukturministern med kopia till miljöministern.
- WWF känner oro över om stora infrastrukturprojekt till havs kan tillkomma i områden som precis har blivit utpekade till Natura 2000 område. WWF undrar hur man tar i beaktande att politiska processer och projekt inte undergräver havsplaneringsprocessen. WWF anser att man ska kräva en ekonomisk säkerhet för att ta upp eller på bästa möjliga miljövänliga sätt avveckla infrastrukturprojekt till havs, såsom gasledningen, när den tas ur bruk.

Undervattenbuller:

- Undervattensbuller måste koncentreras rumsligt och tidsmässigt för att minska påverkan. WWF föreslår 'bullerfria områden', särskilt i området söder om Gotland
- Det är viktigt med samarbete och forskning kring undervattensbuller och ljud i havet och påverkan på djurlivet - både i relation till energianläggningar, sjöfart och försvar/militär, samt från elektrisk kommunikation vid kablar.

Sjöfart:

- Flera exkluderingsområden 'Areas to be avoided' och 'No-go-zones' måste utpekas som skyddsområden för det marina djurlivet gentemot sjöfarten
- Sjöfartens ökade risk för ännu större oljespill med ökad trafik och bränsleförbrukning bör belysas och utvärderas i en samhällsekonomisk analys.
- Externa konstanter måste tas i beaktning såsom nedfall från luft och utsläpp från land.

Militären:

- Militärens anspråk på havsytan i relation till militärövningar ökas. Dessa övningar orsakar nedskräpning samt kemiska effekter från ammunition som måste undersökas och åtgärdas.
- Det bör framgå hur ett marint skydd kan samexistera med en ökad militär övningsverksamhet inklusive rörliga tekniska anläggningar i havsområdena.

Kommentarer till specifika havsområden:

Östersjön

Sydöstra Östersjön är en 'hot spot' för såväl viktiga marina livsmiljöer och djurliv samt för flera marina näringar inklusive yrkesfiske, sjöfart, exploatering och utvinning, vindenergi och lagring av CO₂ samt ett viktigt intresseområde för försvaret/militär säkerhet, och för kultur/marin

arkeologiska värden, natur och friluftsliv. Här har vi en verklig planeringsutmaning och möjlighet att göra ett konkret 'backcasting scenario'.

WWF anser att områdena 'Alternativ Hoburgs bank', 'Alternativ Norra Midsjöbanken' och 'Alternativ Södra Midsjöbanken' alla bör ändras till riksintresseområden för natur. Sett i ljuset av att Östersjön är klassat som PSSA område bör man utnämna områdena till 'Area to be avoided' och att internationella fartygsrutter över området dras om. Detta för att värna känsliga naturområden med höga naturvärden, vilka också är av samhällsekonomiskt värde. WWF är medveten om sjöfartens ökande anspråk på havets ytor, och vill härmed uppmärksamma att dessa måste begränsas med tuffa krav på nya fartygsleder och fartygsstråk samt hitta vägar att samexistera med andra intressen. I nuläget ges förslag om att 'Prioriterad natur (N1) blir huvudanvändning över bankerna.

WWF är starkt kritisk till att man drar en gasledning rakt igenom det nyligen beslutade Natura 2000-området.

I Hanöbukten anser WWF att man bör tydliggöra hur man kan förena naturvårdsintressen för tumlare med prövning av storskalig vindkraft och totalförsvarets intressen och att en analys görs om dessa intressen kan samexistera.

Erfarenheter från sandtäkter och strandfodring samt gällande restriktioner mot dessa i Öresund måste granskas som referensområde för andra potentiella exploateringsområden för att få ett tydligt scenario av påverkan på havsbottnars marina flora och fauna. Även sekundära och kumulativa effekter måste ses över och utredas.

Bottniska viken

I skisserna sägs att en 'möjlig pipeline utreds' – här undrar vi om det syftas på Nordstream II eller ett annat infrastrukturprojekt till havs?

Västerhavet

Viktiga planeringsfrågor som HaV har identifierat för Öresund är följande: intresse för ytterligare skydd av marina miljöer, det småskaliga fiske som en resurs samt att det kan finnas behov att stärka trålförbudet och kanske införa fiskefria zoner. Detta tillstyrkas fullt ut av WWF.

För Världsnaturfonden WWF

Peter Westman

Metta Wiese

Naturvårdschef

Sakkunnig Havsförvaltning

Bilaga 1

Utdrag av remissvar till betänkande för riksintressen i relation till havsplanering som vi finner viktigt att lyfta även i ett havsplaneringssammanhang (FK inskickat till Naturvårdsverket februari 2017):

Ökade behov av planering och beslut för hållbar utveckling

På senare år har insikten om de miljöutmaningar som Sverige och Östersjöregionen står inför ökat avsevärt. På miljöområdet har många av de åtgärder som behövs konkretiserats i miljömålen. Det finns också en rad internationella överenskommelser, exempelvis FN:s hållbarhetsmål, Havsmiljödirektivet och EU:s art- och habitatdirektiv samt Natura 2000, som Sverige förbundit sig att implementera.

Sveriges hav är mycket rikt på naturresurser där skilda intressen och näringar gör anspråk på stora områden. Det handlar t.ex. om fiske, sjöfart, exploatering/gruvnäring, turism, vindkraft och värdefulla natur- och kulturvärden. Stora arealer är utpekade som olika riksintressen. Det finns behov av att tillvarata resurserna och det sker stora förändringar på många platser. Den samhällsutveckling som pågår gör det genom en mängd processer utifrån skilda lagstiftningar och med allt fler aktörer. Samhällets förändring har blivit mer komplex och går i snabbare takt.

WWF ser därför positivt på att den inriktning som finns i 1 kap MB § 1 förtydligas genom införandet av en bestämmelse i 3 kap MB om *att överväganden om användning av mark- och vattenområden ska göras utifrån en helhetssyn som främjar att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.*

Denna inriktning är helt i linje med WWFs ståndpunkt. För att styra mot denna inriktning och omsätta detta i praktiken krävs ett robust planeringssystem för att balansera olika intressen.

WWF bedömer dock att de många och omfattande förändringar som föreslås i betänkandet sammantaget innebär kraftiga försvagningar av planeringsinstrumenten, som i praktiken leder till att de intressen som systemet ska värna äventyras. Detta gäller i synnerhet de ekologiskt motiverade intressena. Dessutom innebär förslagen en geografisk fragmentering som försvårar en helhetssyn och god hushållning av resurserna. Bland annat försvagas förvaltningen av stora sammanhängande ekosystem såsom skog och hav, där punktinsatser som skyddade naturområden inte uppfyller krav på sammanhängande nätverk och koherens som är viktigt för att långsiktigt säkra ekosystemtjänsterna.

WWF är en stark förespråkare för integrerad landskaps- och havsförvaltning, och vill betona att ett tydligt planeringsunderlag är en grundförutsättning för detta.

Påtaglig skada

WWF anser att de föreslagna förändringarna i 3 kap. MB där "påtaglig skada" byts ut mot "intresset ska tillgodoses" för riksintressen och "så långt som möjligt tillgodoses" för väsentliga allmänintressen innebär en avsevärd devalvering av intressenas status. "Tillgodoses" är ett väldigt vagt begrepp. Begreppet bör varken användas för riksintressena eller för väsentliga allmänintressen av regional eller lokal betydelse. Vidare anser WWF att "så långt som möjligt tillgodoses" kan riskera att tolkas som att vilka exploateringar som helst kan tillåtas även om det inte tillgodoser ett väsentligt allmänt intresse. I fall begreppen ska användas i överlappande zoner mellan olika intressen blir det ännu otydligare vad detta kan komma att betyda i den praktiska tillämpningen.

Nationalstadsparken är ett exempel på att riksintresseområdena snarare bör stärkas än försvagas. Nationalstadsparken kap 4:7MB är ett riksintresse som inte får utsättas för påtaglig skada. Det har visat sig svårt att påtala ”påtaglig skada” juridiskt. WWF anser att riksintresset i Nationalstadsparkens fall bör skyddet kombineras med naturreservat för att ett rimligt skydd ska uppnås.

Ventilen i 3 kap. 20§ i MB

Ur utredningens direktiv (Dir. 2013:126): *Systemet ska ha en sådan anpassbarhet att ändrade behov ska kunna tillgodoses utan alltför omfattande regeländringar.*

I utredningen föreslås en lösning för att ge systemet anpassningsbarhet genom att införa en ”ventil” i 3 kap. 20§ i MB där regeringen får en möjlighet att lyfta ett riksintresse. WWF anser att det är viktigt att planeringssystemet är långsiktigt och ser därför detta som problematiskt. WWF avstyrker därför detta förslag och föreslår att ändrade behov bör hanteras på ett mer systematiskt sätt, exempelvis i samband med den föreslagna aktualitetsprövningen som ska äga rum minst vart åttonde år.

Samordningen och kommunernas roll

Ur utredningens direktiv (Dir. 2013:126): *Det ska vara lätt att tillämpa på ett sätt som är likartat i hela landet och för de olika intressena.*

WWF konstaterar att de förslag som presenteras i betänkandet innebär att kommunerna får ett ökat ansvar för att genomföra samhällsplanering enligt samhällets mål. Vi bedömer att en positiv effekt av detta kan vara att det ansvar som kommunerna redan har för genomförandet av miljömålen tydliggörs i processen där lokala väsentliga allmänna intressen pekas ut. Även processen med att peka ut regionala väsentliga allmänna intressen kan få positiva effekter på motsvarande sätt. Det finns många områden där en sammanhållen regional strategi kan vara positiv, inte minst när det gäller bostadsförsörjningen och tydliggörandet av kopplingen mellan stad och land.

Ur det kommunala och regionala planeringsperspektivet innebär detta ökade krav på att kompetensförsörjning och kapacitet att planera, handlägga och göra balanserade avvägningar ökar. Därför anser vi att det behövs en satsning på utbildning om riksintressen och väsentliga allmänintressen och på vilka sätt de kan bidra till utvecklingen. En sådan satsning bör även riktas till politiker på kommunal nivå. Detta kan bidra till en mer nyanserad planering.

Vi anser att det finns mycket starka skäl till att värna allmänintresset av natur- och kust/strandområden för alla och att det är särskilt viktigt att dessa långsiktiga intressen pekas ut i en situation där det råder ökat tryck på mark för bostadsbyggande.

Systemets utformning

Systemet bör vara klart och tydligt utformat. Det bör präglas av enkelhet, tydlighet, överskådlighet och begripliga begrepp som gör besluten rättssäkra. Vi anser att utredningens förslag där systemet får en indelning i fyra olika lager - *områden av riksintresse, lokalt väsentligt allmänt intresse, regionalt väsentligt allmänt intresse och nationellt väsentligt allmänt intresse* - samtidigt som flera nya kategorier tillförs, snarare gör systemet som helhet mer komplicerat och svåröverskådligt. Enligt vår bedömning kommer överlappningen mellan motstående intressen som ingår i det föreslagna systemet sannolikt att öka. WWF anser, att detta är ett starkt skäl för att statens intressen uttrycks med största möjliga tydlighet och ges status som riksintresse och att kategorin väsentliga allmänintressen av nationell betydelse helt stryks. I annat fall kan den senare kategorin riskera uppfattas som ett verktyg för att nedgradera tidigare riksintressen. Rent språkligt har ”riksintresse” och ”väsentligt allmänintresse av nationell betydelse” väldigt likartad betydelse, enligt WWFs tolkning.

WWF anser att områden i följande intressekategorier ska kunna pekats ut som riksintresse:

- Stora opåverkade områden, ekologiskt känsliga områden samt områden som har betydelse för att säkerställa värdefulla strukturer, såsom blå korridorer i våra hav
- Begränsad klimatpåverkan, klimatanpassningsåtgärder eller åtgärder som i övrigt har betydelse för att anpassa användningen av hav och kust till ett förändrat klimat
- Naturvärden, kulturvärden och friluftsliv

Hållbart hav

WWF anser att ett välmående och hållbart hav är av fundamentalt värde för samhället. WWF är kritisk till att där icke har varit fokus på särskilda arter som t.ex. användning av indikatorarter. En förstörd fiskeresurs kan innebära omfattande samhällskostnader eller i värsta fall försämra livsvillkoren så att möjligheten att bo, leva och verka i ett område begränsas. WWF anser därför att där måste ses på det socio-ekonomiska aspektet av utvinning av alla sorts resurser från havet. Där får inte bli en olycklig fokusering på storleken på den berörda ytan. Ekonomin kan försämrats betydligt om det inte finns bra regelverk och skydd av det ekologiska värdet intresse från början. Utan vatten, intet liv.

Stora opåverkade områden

WWF bedömer att värdet av stora opåverkade områden kommer att öka i framtiden, både i ett nationellt och inte minst i ett internationellt perspektiv. Aspekter som bör vägas in i bedömningen är tystnad och frånvaro av ljud- och ljusföroreningar. Sådana områden bör kunna pekats ut som riksintressen med anledning av behovet att värna värden av särskild nationell vikt.

Ekologiskt känsliga områden samt områden som har betydelse för att säkerställa värdefulla strukturer eller för att genomföra ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 4 §

WWF anser att områden inom denna kategori bör pekats ut som riksintresse för att värna värden som är av betydelse för Sverige ska kunna uppfylla internationella åtaganden och miljömål. WWF anser att värdetrakter för biologiskt värdefulla havsområden bör ingå här för att stödja utvecklingen av en blå infrastruktur. Även ekosystembaserad havsförvaltning med blå korridorer bör stödjas i utvecklingen av en hållbar blå infrastruktur.

Naturvärden, kulturvärden och friluftsliv

Integrerad miljö och naturförvaltning är viktig för att naturvård kan bidra med värde, inte bara för miljön men också för lokala samhällen och ekonomin.

Områden av riksintresse ska redovisas i kommunernas översiktsplaner. WWF anser att det är viktigt att Riksintressen för friluftsliv tas i beaktning i tätortsnära kustnatur och att där finns utrymme till att dessa realiserats genom kommunala naturreservat, också i tillväxtregioner.

Havsplanering

WWF anser att haven som ekosystem måste ingå i riksintressetänket för att värna om de ekosystem som bland annat bidrar med syre för att vi ska kunna andas samt liksom skog binder CO₂ vid rätt förutsättningar. Det går inte att skydda haven om man inte vet vad som finns under ytan. Vi rör oss snabbt mot en nollpunkt för haven där det finns ett akut behov av restaurering av marina ekosystem för att vi fortsatt ska kunna njuta av haven som en källa till försörjning. Flera fiskbestånd är hotade och halterna av miljögifter, både i Östersjön och i insjövattnen, gör vissa fiskarter ohälsosamma för konsumtion. Utsläpp och övergödning bidrar till döda bottenar, som i sin tur bidrar till låg ekologisk status i ett bredare perspektiv.

Vi måste veta vilka effekter våra aktiviteter och exploatering ger och hålla oss inom de hållbara gränser framtagna i Havsmiljödirektivet för att bevara intakta ekosystem och biologisk mångfald, vilket är grundläggande för ett hållbart samhälle.

Exploatering

Flera av riksintressena drivs av exploaterings- eller andra intressen som knappast kan anses hållbara. Infrastruktur för att nyttja dessa exploateringsmöjligheter, t ex. vid gruvdrift kan på grund av konjunktursvängningar eller efter sin ekonomiska livslängd bli en miljö- och samhällsekonomisk belastning, där ägaransvaret för nedmontering eller sanering inte kan fastställas. Det är därför viktigt att tillståndsprövningen inkluderar möjligheterna att kräva en säkerställning av finansieringen av en miljömässigt korrekt avveckling.

Fiske

WWF tycker att beskrivningen av fisket och formuleringen måste grundas på en ekosystem-baserad fiskeförvaltning med betoning på resursen. Hållbara fiskbestånd är grunden för en möjlig långsiktig ekonomi i fisket. WWF anser att man inte har tagit ett helhetsperspektiv i relation till fiskbeståndens status. Övergripande planering och områdesskydd måste ses över noga för de olika riksintressen som kan överlappa, som t ex föröknings- och födosöksområden. Fisk är inte bara en exploateringsresurs utan också en viktig del av fungerande ekosystem.

Finansiering

WWF anser att det är viktigt att där finns bra finansiering för havsplaneringsarbetet och även uppföljningen, och att inte kostnaden ska belasta miljömålsbudgeten och därmed miljön.